

Substitució de Tarragona per Aragó (part VI)

Autor: Ivan Giménez

Data de publicació: 16-09-2020

L'Ivan Giménez continua sorprenent-nos amb les seves descobertes sobre el Regne de Tarragona i l'Aragó. Aquesta vegada és En Lleopard da Vinci qui registra el terme 'Tarragona'.

Substitució de Tarragona per Aragó (part VI): Leonardo Da Vinci i el Còdex Atlàntic

He d'agrair a En David Vilassís la troballa del document que mostrarem a continuació, ja que fou ell qui m'avisà de la seva existència. Més endavant vaig tenir coneixement de l'article titulat Ragona, Aragona, Taragona,[1] d'En José Luís Espejo.

En aquest nou article de la sèrie "Substitució de Tarragona per Aragó" pararem atenció al Codex Atlanticus del mestre del Renaixement Leonardo Da Vinci.

"El Còdex Atlàntic (Milà, Biblioteca Ambrosiana) que conserva l'enquadernació original del segle XVI és amb els seus 401 fulls, la més extraordinària i extensa col·lecció leonardiana que es conegui. És el més famós dels còdexs leonardians i actualment es troba a la Biblioteca Ambrosiana de Milà i roman allí des que a l'any 1637 Galeazzo Arconati la va donar. El seu nom deriva del gran format de les seves pàgines, semblant al d'un atlas (65 cm x 44 cm). El seu aspecte era el d'un autèntic còdex, és a dir, un llibre preparat per l'autor per a ser omplert de dibuixos i notes. Es tracta, en realitat, d'una miscel·lània de fulls i fragments reunits en un volum per l'escultor del s. XVI Pompeo Leoni, que va tenir una discutible restauració entre els anys seixanta i setanta del segle XX."[2]

Els experts estimen que, sense marge d'error, el còdex en qüestió és autògraf d'En Leonardo i fou realitzat entre 1478 i 1519.

"El material del Còdex Atlàntic abasta tota la carrera d'En Leonardo, al llarg d'un període de més de 40 anys, des de 1478, quan tenia 26 anys, fins a 1519 en què va morir. En ell es troba la més rica documentació de les seves

contribucions a les ciències mecànica i matemàtica, l'astronomia, la geografia, la física, la botànica, la química, l'anatomia i l'urbanisme. En ell es troben la major part dels projectes de tipus militar en els quals va participar. Recull també els seus pensaments a través de rondalles i reflexions filosòfiques. Són 1.119 folis deslligats on es poden trobar més de 1.700 dibuixos. L'any 1968 el Còdex es va encuadernar en 12 grans volums per evitar que es perdessin els folis deslligats. Aquesta encuadernació es va realitzar a l'abadia de Grottaferra, prop de Roma, però a causa de l'inconvenient que presentava l'encuadernació per a la seva recerca, consulta i exposició al públic, l'any 2008 es va procedir a desenquadrar aquests volums. D'aquesta manera es va deixar cada foli deslligat i es van incloure dins d'un marc protector que permet la seva consulta i exposició."[3]

El full del mencionat còdex que ens interessa mostrar i que fa referència a com anomenà En Leonardo el territori i regne d'Aragó, és el 1006v.

"El foli 1006 (vers) del Còdex Atlàntic és famós, no pels seus dibuixos de màquines voladores, que no tenen res a veure amb el nivell de detall comentat en els folis anteriors. Si no més aviat, per un petit esbós d'una màquina voladora al costat d'unes escales en la part superior esquerra i pel text que l'acompanya, una cita molt cèlebre on En Leonardo escriu que el dispositiu es va construir en el seu estudi de la Corte Vecchia (l'actual Palazzo Reale), prop de la torre del rellotge de San Gottardo in Corte. Aquest mateix foli també és cèlebre pel seu mapa d'Europa, on apareixen indicacions de diverses regions geogràfiques, destacant-hi en gran manera "Itàlia", en majúscules i per descomptat, amb la seva habitual escriptura invertida."[4]

A banda de la importància de la màquina voladora que ens il·lustra En Contreras-López, nosaltres destacarem els dos mapes que apareixen en el foli esmentat. En el primer, En Leonardo dibuixa el perfil d'Europa i ubica els noms dels respectius territoris, on ressaltarem la Península Ibèrica i com la descrigué l'autor renaixentista. El segon és un dibuix que ens mostra el contorn de la península i a sobre d'aquesta posiciona un seguit de lletres que corresponen a un territori concret. Al marge del dit mapa, En Leonardo assignarà el nom que correspon a cadascuna de les lletres segons el territori que representa. El foli 1006v del Codex Atlanticus, segons la Biblioteca Ambrosiana,[5] seria traçat entre 1490 i 1495.

Hem de recordar que En Leonardo sovint emprava la tècnica anomenada d'escriptura especular. És a dir, per poder llegir les seves anotacions haurem d'invertir-les i d'aquesta manera obtenir la imatge correcta per a la seva lectura. En el cas que ens ocupa també haurem de capgirar l'escriptura, ja que els noms descrits per Da Vinci foren compostos de manera especular. Les imatges i glosses són extretes de la Biblioteca Leonardiana.[6]

Tot seguit mostrem el foli 1006v:

Ampliació mapa d'Europa (Espectura especular):

Mapa d'Europa amb la imatge invertida:

Com es pot observar, a la zona on hauria d'aparèixer Catalunya, l'Aragó, València... En Leonardo, escriu Ragona. Ampliem la imatge per la seva perfecta visualització:

A continuació, per ubicar-nos, mostrem la imatge especular de la Península Ibèrica amb els noms al marge:

En Leonardo situa la lletra "e" en el territori conegut com a Corona d'Aragó. Tot seguit veurem la imatge invertida per adonar-nos que el geni renaixentista li atorgà el nom de Taragona:

En resum, Leonardo a l'hora d'escriure el nom del territori conegut com a "Aragó" ho fa com "Ragona", en el mapa

d'Europa, i, com "Taragona", en el de la Península.

Ivan Giménez
Juny de 2020

Articles relacionats:

<https://www.inh.cat/articles/Teories-i-opinions-respecte-a-l'origen-del-nom-Arago-.Breu-recorregut-historiografic>

<https://www.inh.cat/articles/Breu-recull-d'autors-que-anomenen-al-rei-i-regne-d'Arago-com-Tarragona>

<https://www.inh.cat/articles/L'orde-militar-dels-cavallers-tarraconenses>

<https://www.inh.cat/articles/Substitucio-de-Tarragona-per-Arago-part-I->

<https://www.inh.cat/articles/Substitucio-de-Tarragona-per-Arago-part-II->

<https://www.inh.cat/articles/Substitucio-de-Tarragona-per-Arago-part-III->

<https://www.inh.cat/articles/Substitucio-de-Tarragona-per-Arago-part-IV->

<https://www.inh.cat/articles/Substitucio-de-Tarragona-per-Arago-part-V->

Vídeos relacionats:

<https://www.inh.cat/arxiu/vid/Cicle-primavera-2019/Ivan-Gimenez-Els-comtes-reis-de-Barcel>

Notes bibliogràfiques:

[1] Espejo, José Luís. (2016). <https://www.joseluisespejo.com/index.php/leonardo-da-vinci/343-ragona-aragona-taragona> [En línia] Consultat el 01/06/2020

[2] Contreras-López, Miguel Angel. (2015). Leonardo da Vinci: Ingeniero (Tesis doctoral). Publicaciones y Divulgación Científica. Universidad de Málaga. p.31

[3] Ídem

[4] Ídem, p.334

[5] Biblioteca Ambrosiana, <https://www.ambrosiana.it/en/opere/atlantic-codex-codex-atlanticus-f-1006-verso/> [En línia], visitat l'1 de Juny de 2020

[6] Biblioteca Leonardiana, <https://www.leonardodigitale.com/sfoglia/codice-atlantico/1006-v/> [En línia], Visitat l'1 de Juny de 2020